

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

תוכן

- א. כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה.....1
- ב. פה שעתיד לדבר עם השכינה יינק דבר טמא.....3
- ג. לא דיין לצדיקים שמחזירין להן אבידתן אלא שנותנין להן שכרן.....4

דף יב.

א. כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו

ילדה

מצוה שישא אדם אשה לשם שמים, כלומר שנושא אשה בת ת"ח¹ שאחיה צדיקים כדי שיהיו הבנים דומים להם², בעלת נפש יקרה ועדינה וחכמת נשים³, להיות עזר כנגדו לבנית הבית ולהביא לשלמות⁴, ועליו אמרו חכמינו שמעלה עליו הכתוב כאילו ילדה, וסוף שהווין לו בנים שמושיעין את ישראל

¹ שו"ע אבהע"ז ב ו

² שהרי כשנשאה לבנים נשאה שבדק באחיה דרוב בנים הולכין אחר אחי האם וה"ל כאילו הולידה מחדש שכבר נאמר בה ותמת עזובה דהיינו שנצטרעה כאילו מתה ומשנתרפאה הרי כאילו הולידה מהרש"א [נדרושי אנדות]

³ ובת מחלל שבת בפרהסיא או בת עם הארץ בזמננו היום שהבנות לומדות בסמינר, אף שאיננה "בת ת"ח" שלמדה בבית אביה, הלוא למדה ונתחנכה על ברכי התורה והיראה, וגם עזבה משפחתה ואין לה שום שייכות להנהגת אביה ממילא היא כבת ת"ח. וכדמטיין משמיה דרבינו החזו"א דבת המתחנכת בבתי החינוך ע"ד התורה והיראה חשובה "בת ת"ח". (ומהנה"צ הרב אליהו דסלר זצ"ל שמעתי פעם דכמו שיש "בן תורה" כך בנות בתי החינוך ההרדיים ראויים לכינוי "בת תורה"). ועל כן אם מברר שאכן זכתה והיא יראת ד' ומדקדקת במצוות ושאפתה להנשא לירא ד' מרבים אין לו לחשוש מלישא בת מחלל שבת בפרהסיא, אכן יש לברר על מדותיה, כמו שיש לברר בכל בת ישראל ובפרט בבעלת תשובה יעושה"ה, ואזי אם יווכח שמצד המדוברת יכול להקים בית חרדי אין לו למנוע עצמו כלל מחמת אביה, ועוד דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ויצליח בס"ד לבנות עמה בית לתפארת ולא ימנע עצמו ממצוה זאת, וכיון שלשניהם כוונה טהורה הברכה מצוייה ומובטחת. אמנם כבר הבאנו שכת"ר צריך לברר ולשקול עד כמה תהא קשורה אח"כ בנישואיה לבית אביה אם הוא מומר לרשע ר"ל, והלוא אפילו הסתכלות לבד ברשע עלול לכל אחד לפגום ח"ו ולהחטיא (ובצדיק להיפך מביא קדושה), וכ"ש בילדים שיולדו להם, אם יהיו קשורים מדאי להסבא יזיק להם, ולכן אף שהיא מצויינת וזכתה לעשות לעצמה נפש חדשה כקטן שנולד ואשרי חלקה, מ"מ רק כשיברר שאין חשש הנ"ל ואין לפניו שידוך אחר כמותה, יגמור השידוך ויצליחו מאד בס"ד, כנלע"ד. תשובות והנהגות כרך ג סימן שפט

⁴ אבל יען כי תכונת האיש והאשה לרוב תתראה גם ניכרת היא היחוד בחיים ועל ידי החיים והעלמה הלא נכנסת לחיים ביהוד רק על יד הנשואין אזי שים עיניך במשפחה אשר תכונתה ומיבה בחיים כבר נודעים לך חקור ודרוש ע"ד משפחת האשה בטרם תקחנה לך ולכן בראותך משפחה כזאת אשר ריב ומדון ישוררו בה אשר עזות מצח ופה דובר נבלה ישלטו בה אשר בה נעדרת אהבת אנשים או איבה שמורה להם אל תתחתן עמה. ספק חורב לרש"ר הירש פרקי המצוות פ"ט אות ו

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

בעת צרתם⁵, ועליו נאמר⁶ (דברים כח פסוק ג, ו) פָּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ, פָּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶךָ, ולא עוד אלא שמוציאין ממנו בנים זכרים שמרבין תורה ומצות בישראל, ולא יתן כל מעינו בהון, ויופי הגוף או בחלקת לשון וניב שפתים⁷.

וכבר התבאר במסכת יבמות דף סב: שמצות⁸ חכמים שישא אדם בת אחותו והוא הדין לבת אחיו שנאמר (ישעיהו נח פסוק ז) וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם. אולם י"א⁹ שזהו רק בנושא לשם שמים, אך בימינו שאינם נושאים לשם שמים יש לחוש לדעת הרופאים שחשש

⁵ תנא דבי אליהו זוטא (איש שלום) פרשה ג

⁶ שם פרשה מז

⁷ ספר חורב שם

⁸ רמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק ב הלכה יד רמ"א אבהע"ז ב ו, טו כה. אבל דעת ר"ת דדוקא נקט בת אחותו שהיא בת מזלו, אבל בצוואות ר' יהודה החסיד ז"ל אמר מר דלא ישא בת אחיו ובת אחותו, ואנחנו לא נדע מעמו, ואף דיש אומרים דהצוואות הם לזרעו בלבד מ"מ אמאי אפליג על דברי רז"ל בש"ס ובמדרש ורבינו בזה. יד משרת משה (עטייה)

⁹ ובזה שפיר מיישב פסקו של ריה"ח בצוואתו הגה"ק בעל תשו' דברי חיים (ח"א חאה"ע סי' ח') דבדאי הנושא אשה לשם שמים דביה חז"ל איירי בודאי המצוה מציל ומגנא ומצוה לישא בא אחותו משא"כ בזמן הרבינו החסיד זצ"ל זכ"ע שראה שפלות הדור שאין בנ"א נושאים לשם שמים ובכח"ג באמת אינו עולה זונגם גבי יוצאי חלציהם ולכן אסרו. ומי לנו גדול ממצות יבום הקודם לחליצה ועכ"ז עתה בזמנינו אסרו לגמרי וגם מקודם לזה אמרו שחליצה קודם ליבום והבן. ותירוץ זה מספיק לכל הקושיות הנמצאים בש"ס נגד דעת הרופאים דזמנינו, דשפיר י"ל דלעולם טוב מאוד לחוש לדבריהם שאומרים שיש חשש בנשואי קרובים שנסו דבר זה בהרבה נסיונות ואינם אומרים דבריהם מסברא בעלמא רק מצד נסיון, ומה שנמצא בש"ס שהרבה נשאו קרובים כאלו שהרופאים אוסרין בזה"י, שאני התם שנשאו לשם שמים ושומר מצוה לא ידע דבר רע דמצוה מגינא ומצלא משא"כ בזה"י והבן. ואח"כ ראיתי בתשו' חיים ושלום (ח"ב סי' צ"א) שכתב ממש ככל דברי הדברי חיים הנ"ל. וכדבריהם מצאתי בשד"ח (השלם ח"ו מערכת חתן וכלה אות ה' ד"ה והרב) בשם החינא וחסדא עיין שם. ושוב ראיתי שהשד"ח (שם ד"ה ולענין מעשה) הביא גם דברי תשו' חיים ושלום הנ"ל. וכ"כ בס' אך פרי תבואה (להגה"ק מהרצ"ה אב"ד ליסקא זצ"ל פ' קדושים בפ' ואיש אשר יקח). וכ"כ באוצר הפוסקים (סי' ב' אות מ"א) בשם ספר אפי זוטרי, והביא ראיה אלימתא לדבריו מדברי הספר חסידים (סי' תפ"ח) שכ' דחסיד ישא בת אחותו וכשמולידים יהיו חסידים כמותו אבל אם הוא רשע ומכוין להנאתו מפני שהיא נאה ואינו לוקחה לשם מצוה אינו טוב. הרי מפורש יוצא מדבריו כחילוק הנ"ל וא"ש הכל. וכ"כ גם בתשו' אבן הראשה (להגר"א קלעצקין זצ"ל סי' ל"א) הובא בדכ"ת (יו"ד סי' קט"ז). שו"ת באר משה (שטרן) חלק ו סימן קנט

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

גדול יש בילדיהם שלא יהיו מתוקנים ככל הצורך, ועוד נוסף שיש קצת חשש שיהיו בעלי מום. וי"א שגם בימינו יש לנהוג כן¹¹. וה"ה לכל הקרובים.

דף יב:

ב. פה שעתיד לדבר עם השכינה יינק דבר טמא

חלב אשה¹² נכרית הרי היא כחלב ישראלית מדין התורה, ומכל מקום יש ליזהר¹³ שלא להניק תינוק מן הנכרית אם אפשר בישראלית¹⁴, שחלב

¹⁰ ובנוגע לדברי הרופאים נראה שאף אם נאמר שיש להם נאמנות דלא משקרי וכידוע האריכות בזה, מ"מ כבר כתב החתם סופר בחידושו למס' שבת דף פ"ו ע"ב [בד"ה ואת"ל], ובתשובותיו ליו"ד סי' קנ"ה, שאין לסמוך על רופאי זמנינו אפילו ישראל דכל מומחיותם הוא ע"י נסיון ואינו דומה גופן לדין כמבואר בשבת שם ובנדה ל"ד ע"ב דאכלי שקצים ורמשים וחביל גופייהו עיין שם. וא"כ גם בנ"ד י"ל דאין לסמוך על הרופאים, ובפרט דנלפענ"ד דכיון שהם אינם נזהרים בדם נדה יש להם גוף אחר, ומה שקבעו הרופאים שמזיק זה על פי הבדיקות אצלם שאין נזהרים במראות דמים ואכלי שקצים ורמשים, משא"כ לדין אדרבה מצוה לדבק במשפחתו וקרובותיו, וכמבואר ברבינו בחיי פרשת חיי שרה [כ"ד ג'] בפסוק כי אל ארצי ואל מולדתי תלך מאברהם ועמרם עיין שם, וע"ע באבן עזרא פרשת שמות [ב' א'] בפסוק וילך איש עיין שם. ולהנ"ל כיון דאיתא בזוה"ק פרשת שמות [דף ג' ע"ב] דאע"ג דהוו בגלותא דמצרים נזהרו מנדה עיין שם, משו"ה שפיר הלך אצל משפחתו והבן. שו"ת דברי יציב חלק אבן העזר סימן ח

¹¹ שו"ת מים חיים (משאש) אבן העזר סימן קכט וכתב ומעשה אבות סימן יפה לבנים לילך בעקבותיהם, וכן מצינו בכל דור ודור, וכן שמענו וכן ראינו עד היום ועד בכלל, שהרבה מהחסידים והרבנים ארזי הלבנון עד האזובי אשר הקיר האנשים פשוטי פשוטים וילדו, בנים ובנות וחיים כשאר כל בני העולם, בלי שום מגרעת לא בהם ולא בזרעם, ודברי הרופאים בזה הם רק חששות רחוקות כדרכם, ודורשים ואין מקיימים, כמו שדורשים על העשון דרשות נמרצות וכתבו עליו הרבה ספרים, וכלם מעשנים סיגריה אחר סיגריה. ורופא אחד גדול בוהראן אמר לי, שהוא היה מהמתנגדים לחתון קרובים, ושוב הוא ואחיו נשאו בנות אחותם, והולידו בנים, והכל הולך בסדר, אין שטן ואין פגע רע. ואין זה נכנס בגדר המירא סכנתא מאסורא כמ"ש בחולין יו"ד ע"א, ובכמה מקומות, דבכלם הסכנה מפורשת בדברי רז"ל, אמנם בענין זה, מפורש בדבריהם רק מצוה גדולה בדבר עם הבטחת ברכה גדולה, וא"כ ימהר כבודו יחשיה לישא את בת אחותו, ותביא בכנפיה אך טוב וחסד, ובריאות וחוזק ואומץ ואילות, ועושר, וכושר ואושר וכל טוב סלה לכם ולזרעכם אחריכם, אמן.

¹² רמ"א יו"ד פא ז

¹³ יורה דעה סימן פא סעיף ז

כתב פרי חדש [ס"ק כו] ומנהג העולם להקל במינקת נכריות ואפילו אפשר בישראלית, ובודאי לא יפה הם עושים, לא די שמטמטם חלב ומוליד לו טבע רע אלא שסופו יוצא לתרבות רעה, כמבואר בירושלמי [חגיגה פ"ב הלכה א] מאלישע אחר כשאמו היתה מעוברת עברה [על] בתי עכו"ם והריחה מאותו מין והיה אותו הריח מפעפע בגופו כארס של עכנאי, ומכל שכן שהנכרית אוכלת כל דבר טמא וזה ינק חולד, ומכל שכן מה שכתב בהנהגות אשרי [עבודה זרה פ"ב סימן ו ד"ה להזהיר] דאמו של אחר אכלה דברים טמאים. וחלב נכרית לגדול אף אם פירש בכלי אסור, עכ"ל. אבן העזר שם.

¹⁴ וביחס לעירוי דם או השתלה מנכרי עיין שו"ת יביע אומר חלק ח – חושן משפט סימן יא שיש לחלק כיון שאינו דרך הפה

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

נכרית מטמטם הלב ומוליד טבע רע. ואפילו אם מחוסר ברירה לוקח מנקת עכו"ם לביתו¹⁵, אזי יזהר שלא ליתן לה דברים האסורים, רק יתן לה לאכול מה שהוא אוכל דברים המותרים.

ומניקת ישראלית אם היא חולה בענין שצריך להאכילה דברים האסורים, לא יתן האב לתינוק לינק ממנה, אלא ישכור לו מינקת אחרת ישראלית.

הנוהג בקדושה ראוי שירחיק עצמו מכל דבר שיש בו שאלה¹⁶, שהרי אף על גב שלגבי תינוק חלב אדם היתר גמור מ"מ לגבי משה קראו טמא ובדבר הנכנס לגוף אדם נזהר ביותר¹⁷, ואין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לידי צדיקים, ואף אם רואה אחרים אוכלים אותו, והוא אינו אוכל עמהם אין בזה שום חשש מחלוקת.

ג. לא דיין לצדיקים שמחזירין להן אבידתן אלא שנותנין להן שכרן

לכתחילה אין לקבל שכר¹⁸ עבור מה שעושה לאחר, אם האחר לא היה משלם אם היה יודע מדוע עושה כן. כגון במקרה שחברו שלח לו מתנה, משום שחשב בטעות שעשה לו טובה.

¹⁵ בית הלל שם.

¹⁶ ועיין פתחי תשובה יורה דעה סימן קמ"ז של א"י הרב ז"ל מ"כ וכן אם נפל איסור בכלי שני או בכ"ר ויש ס' ומכל כה"ג ולהרחיק עצמו מכל דבר כיעור מצוה היא עכ"ל או"ה סוף כלל ג"ז. שוב ראיתי בסולת למנחה כלל ע"ו דין ח' שכתב בשם תורת האשם דמי שרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו אמוראי כגון מה שנתבטל בששים או בכלי שני הוי כמו אפיקורסות ויצא שכרו בהפסדו ודלא כמ"ש או"ה סוף כלל ג"ז עכ"ד ע"ש. ועיין שו"ת משנה הלכות חלק ז סימן קד שבבני יששכר ח"ב דף צ"ה ע"א ד"ה וכיון שכתב בטעם ביטול בששים בלח בלח וברוב ביבש ביבש שהוא ממחשבת עלת העילות אשר הניצוץ הטמון באותה חתיכה האסורה יכול להתברר על ידינו ולכן השי"ת מזמין החתיכה האסורה שתפול בתוך ההיתר ותתבטל ואכול אותה ע"פ התורה וא"כ מצוה הוא דדוקא שיאכל ישראל החתיכה ההיא ולא יחמיר בענין שאמרו ז"ל גדול הנהגה מיניע כפו יותר מי"ש ופי' השל"ה הקדוש והנה מיניע היינו שייגע א"ע בתורה ויודע להכשיר המאכל הזה עפ"י התורה הגם שיש בתוך מאכל דבר איסור הנה שב להיתר ע"פ כללי התורה והאדם הזה אוכל המאכל ונהנה ממנו הנה הוא גדול מן הירא שמים המחמיר והוא כדברינו ממש להיות הדבר הזה נסובה מאת השי"ת שיתברר המאכל האיסור ההוא ולזכות יחשב לאדם האוכלו ע"פ התורה כי תבררו הנה"ק והוא גדול מן הי"ש שאינו רוצה לאכול מטעם שיש בו תערובת איסור ע"כ לדעתי הצעירה אין זה מדרך החסידות מה שכמה אנשים נוהגים סלסול בעצמם שלא לאכול מן שום מאכל שהיה עליו שאלת חכם הגם שהוא דבר פשוט ומבואר דינו להיתר כגון ע"י תערובת בששים וכיוצא בו כי אדרבה לדעתי מצוה היא ע"כ. ועיי"ש שפלפל בדבר.

¹⁷ שו"ת הרמ"א סימן נג

¹⁸ בחשוקי חמד שבת דף י: הביא שאלה בראובן שצלצל לידידו שמעון בירושלים ואמר לו להזמין את לוי ידידו וחבירו לביתו בירושלים, חנם אין כסף, ואמר לו אני אשלם את השכירות וכל ההוצאות. ואכן כך עשה, וידידו בא לירושלים, וטרם שנפרד מבית המארח, השאיר פמוטים יקרים מאוד, בשביל החסד שעשה עמו כי חושב שאירחו בחנם. ושואל שמעון המארח האם מותר לו לקבל את המתנה היקרה. והשיב אסור לשמעון לקבל את המתנה שהרי ניתנה מתוך טעות, כי האברך חשב ששמעון מארח אותו בחנם, ולכן העניק לו את

הלכות הדף היומי

מסכת סוטה

המתנה היקרה. ומה שצריך כעת לעשות הוא, ששמעון ישיב לראובן את דמי שכר הדירה שנתן אבל ספק אם זה יועיל, כי בשעה שקיבל את הפמומים לא עשה חסד. ואם כן הדרך המובהרת היא ששמעון ישיב את הפמומים או את דמיהם ללוי מבלי שהוא ידע על כך. ושם בכתובות דף נב: הביא שאלה באם מחוסרת אמצעים שנמשה את בנה מסיבות כלכליות, לאחר לידתה אותו. בית החולים חיפש מינקת בשכר, ובאה האם והציעה את עצמה להניק את התינוק, ולא גילתה שהיא אמו, והילד בנה. בית החולים שילם למינקת. האם יש בזה חשש גזל, כי אילו היה ביה"ח יודע שזאת האם, והיא את בנה בין כך תניק, לא היו משלמים לה, שלכאורה יש בזה חשש, ואין להקשות איך קבלה יוכבד מבתיה תשלום עבור ההנקה של משה כמה תשובות בדבר: א. על פי מה שכתב ההעמק דבר (שם) וז"ל: "ואני אתן את שכרך", כך דרך המלכים לשלם בעין יפה, ולא לגזור לעשות להם חנם, עכ"ל. ויתכן שלשון ואני "אתן", דחקו, שמשמע שהוא מלשון נתינה ולא דרך תשלום. ואם כן יובן דלכן היה מותר ליוכבד ליטול מתנה, כי דרך המלכים שנותנים בעין יפה, והיה ברור ליוכבד שאפילו אם היתה בתיה יודעת שיוכבד היא אם משה, בכל זאת היתה משלמת לה, כי כתוב ואתן שכרך, בלשון מתנה.

עוד עיון בחיד"א (בביאורו על התורה בספרו "פרי דוד") שכתב שבתייה בת פרעה אמרה ליוכבד, היליכי את הילד הזה והניקוהו "לי" כלומר, שתאכל יוכבד מזון משובח כדי שהחלב שלה יהיה מעולה, מתאים לבן מלך, ולכן "ואני אתן את שכרך" כלומר השכר עבור המזון המיוחד והמשובח שיוכבד בתור אמה רגילה לא היתה מרשה לעצמה לאכול מזון מעין זה, יע"ש. לאור זאת מובן היטב איך היה מותר ליוכבד לקבל תשלום.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>